

28 november 2019

"Zonder regering komt ethiek op de voorgrond" (opinie)

Dokter Marc Cosyns

BRUSSEL 28/11 - Je zou kunnen zeggen dat het ethisch niet verantwoord is dat een land zes maanden na verkiezingen nog geen regering heeft. De vraag is natuurlijk welke ethiek hanteer je hierbij en over welk land gaat het nog. Ondertussen willen de gekozenen des lands hun bijdrage leveren door te schaven aan de ethiek des volks.

Schaven: het klinkt ambachtelijk, het glad maken door er een dun laagje af te halen. En men moet voorzichtig zijn want het vel is snel geschaafd. Of beschouwen we schaven toch overdrachtelijk: ja, er is nog heel wat te verbeteren aan die ethische wetten.

Ethische wetten als voorbeelden van toegepaste ethiek halen blijvend de media. Begrijpelijk want de bio-ethiek als tak van de moraalwetenschap, houdt zich bezig met de ethische aspecten van menselijk ingrijpen in het leven van mensen, dieren en planten. Religie is dan nooit veraf. Sociale druk en misbruik van absolute staatsmacht ook niet... Respect voor alles wat leeft, ware solidariteit, nabij zijn met hen die lijden en zoeken hoe we dit lijden kunnen voorkomen, kunnen als universele verworvenheden van een voortschrijdende beschaving worden beschouwd. De maakbaarheid van de mens ook.

Wet betreffende het wegnemen en transplanteren van organen (sinds 1986), wet betreffende vrijwillige zwangerschapsafbreking (sinds 1990), wet betreffende euthanasie (sinds 2002), Wet betreffende onderzoek op embryo's in vitro (sinds 2003) wet inzake experimenten op de menselijke persoon (sinds 2004), wet betreffende de medisch begeleide voortplanting en de bestemming van de overtallige embryo's en de gameten (sinds 2007).

Het zijn allemaal Belgische wetten gedragen door grote groepen van de bevolking die altijd opnieuw bevroegd worden. Men draagt de uitvoering op aan zorgverleners, vooral artsen. Die ethische wetten ressorteren niet onder de 'normale medische handelingen' in tegenstelling tot de wet betreffende rechten van de patiënten. Sommige zijn zelfs blijvend geconnoteerd met misdrijf al dan niet met een aparte strafmaat.

De 'abortuswet' is een sprekend voorbeeld. In 1923 past men het wetboek van strafrecht van 1867 aan door zwangerschapsafbreking zonder enige uitzondering te verbieden en de informatie over en promotie en propaganda van voorbehoedsmiddelen als strafbare feiten toe te voegen in artikels 383 en 384. 'Contraceptiva veroorzaken eigenlijk al een abortus alvorens er van zwangerschap sprake is', aldus de katholieke indiener Henri Carton de Wiart. 'Dit soort "propaganda" dient trouwens enkel om andermans driften te bevredigen', dixit toenmalig liberaal justitieminister Fulgence Masson.

Het duurde tot begin jaren '70 van vorige eeuw voor er verandering kwam. Vrouwenemancipatie en farmaceutische anticonceptiemogelijkheden zorgden voor de kentering. De socialist Willy Calewaert diende in 1971 een eerste wetsvoorstel in inzake versoepeling van de abortusstrafwet. Op 16 januari 1973 wordt dr. Willy Peers aangehouden. Hij brengt 34 dagen in de gevangenis door. Op dat ogenblik heeft hij meer dan 250 abortussen verricht waarvan sommige tot meer dan zeven maanden via de zoutoplossingsmethode. De ingreep die de aanleiding is voor zijn opsluiting betreft een minderjarig meisje met mentale retardatie die door haar pleegvader verkracht was. Alles wijst op een doelbewuste provocatie. Door zijn arrestatie kon men het debat over wetswijziging uitlokken en de heersende moraal van de katholieke kerk doorbreken. In Duffel was in diezelfde periode een lerares ontslagen omwille van abortus. Het publieke straatprotest naar aanleiding van de zaak Peers werd doorslaggevend. In gans Europa en Noord-Amerika werd het debat gevoerd. In Canada was er sinds 1969 een specifieke wet 'to protect the health of the mother' die abortus mogelijk maakte tot voor de geboorte.

De wet van 9 juli 1973 versoepelde abortus nog niet, maar de voorlichting over anticonceptie kon dankzij het schrappen van het verbod op informatie over voorbehoedsmiddelen van start gaan. Vrouwen en gezinnen konden zelf beslissen wanneer ze een zwangerschap planden. Seksualiteit kon veiliger en blijmoediger van voortplanting worden gescheiden. 'Lust zonder last en kinderen als 't ons past', werd de uitdagende slogan van verdere acties en wetsvoorstellen om ook abortus uit de strafwet te halen en als normaal medische zorgverlening binnen het ziekenfondspakket te krijgen. Het leidde tot "een koning die 48 uur niet in staat was te regeren" en een afgekald wetsvoorstel dat toch met applaus gestemd werd. Abortus bleef een misdaad tegen de orde der familie en tegen de openbare zedelijkheid. De depenalisering betrof een vrijstelling van de strafmaat tot 12 weken omwille van psychosociale redenen en tot voor de geboorte omwille van medische redenen.

In de daaropvolgende jaren werd abortus financieel vergoed voor de abortuscentra via een revalidatieovereenkomst zodat de ingreep voor de vrouw goedkoper werd dan anticonceptie (2,96 euro). Het gratis ter beschikking stellen van de noodpil in 2001 via de apotheker en de farmaceutische anticonceptie terugbetaald tot 21 jaar in 2004 dienden als soelaas. Het betekende een 'wapenstilstand' tot 2016.

Vrijzinnige veldwerksters bleven geconfronteerd met schrijnende situaties door de beperkingen van de strafwet en het blijvende taboe. Zij streefden naar abortus als een patiëntenrecht, zelfs als een vorm van anticonceptie in de gezinsplanning.

De ware katholiek kon zich niet verzoenen met de 'Lust zonder last' en de aantasting van het leven in de schoot. Door rechtspersoonlijkheid aan de foetus te geven wilde men het 'baas in eigen buik' adagio doorkruisen. Toen men dit trachtte te verwezenlijken via 'naamgeving van een levenloze foetus' raakte de georganiseerde, vooral Brusselse, vrijzinnigheid in paniek en werden nieuwe wetsvoorstellen gelanceerd met een opbod in termijn: 15, 18, 20, 22 weken.... De toen nog volledige regering liet geen wisselmeerderheid toe. Het resulteerde in de 'Wet betreffende de vrijwillige zwangerschapsafbreking, tot opheffing van de artikelen 350 en 351 van het Strafwetboek, tot wijziging van de artikelen 352 en 383 van hetzelfde Wetboek en tot wijziging van diverse wetsbepalingen (15 okt 2018)' en 'Wet tot wijziging van diverse bepalingen inzake de regelgeving betreffende het levenloos kind (19 dec 2018)'. Het zijn weer wetsvoorbeelden van Heerlijk Heldere taal... Maar abortus als aparte wet gedeeltelijk uit het strafrecht halen en een levenloos kindje waarvan de moeder bevallen is na een zwangerschapsduur van 140 dagen een voornaam kunnen geven, zijn onvoldoende om de

levensbeschouwelijke gemoederen te bedaren. De huidige ethische controverse rond het termijn debat van 18 weken in een parlement zonder regering was dan ook te verwachten. Wordt vervolgd...

Over de auteur

Marc Cosyns (1954) is een Gentse huisarts en werd vooral bekend als voortrekker van euthanasie in de jaren '90. Cosyns doceert aan de universiteit van Gent medische ethiek, deontologie en palliatieve zorg in de vakgroep huisartsgeneeskunde. Hij is tevens begeleider van HAIO-artsen van dezelfde vakgroep en werkzaam in het Gentse wijkgezondheidscentrum Watersportbaan.

MediQuality biedt haar leden de mogelijkheid hun mening te uiten over actuele en/of medische kwesties. Deze opinies weerspiegelen de persoonlijke mening van hun auteur en vallen onder diens verantwoordelijkheid.

Referenties

- Wetenschappelijke en historische referenties op aanvraag verkrijgbaar bij de auteur
- dr. Cosyns voerde zwangerschapsafbrekingen uit tot 15 weken in de periode 1981-1993. Hij werd tussentijds vervolgd en veroordeeld maar tenslotte volledig vrijgesproken op 15 mei 1992.

<https://www.mediquality.net/nl/web/MediQuality/-/a-1631>